

Универзитет у Новом Саду
Технички факултет "Михајло Пупин"
Зрењанин

Проф. др Жељко Стојанов

Животни циклус софтвера

Одабране теме

Едиција уџбеници
244
- 2020/2021 -

Универзитет у Новом Саду
Технички факултет "Михајло Пупин", Зрењанин

Проф. др Жељко Стојанов

Животни циклус софтвера

Одабране теме

Зрењанин
- 2021 -

Проф. др Жељко Стојанов
Животни циклус софтвера: Одабране теме

Рецензенти:

Проф. др Владимир Бртка, ванредни професор, Технички факултет "Михајло Пупин", Универзитет у Новом Саду

Проф. др Далибор Добриловић, ванредни професор, Технички факултет "Михајло Пупин", Универзитет у Новом Саду

Издавач:

Технички факултет "Михајло Пупин", Буре Ђаковића бб, 23000 Зрењанин

За издавача:

Проф. др Драгица Радосав, деканка Техничког факултета "Михајло Пупин"

Техничка припрема: Проф. др Жељко Стојанов

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

004.4(075.8)

СТОЈАНОВ, Жељко, 1971-

Животни циклус софтвера [Електронски извор] : одабране теме / Жељко Стојанов. - Зрењанин : Технички факултет "Михајло Пупин", 2021. - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст, слика ; 12 см. - (Библиотека Уџбеници ; 244)

Насл. са насловног екрана. - Библиографија.

ISBN 978-86-7672-347-8

а) Софтвер

COBISS.SR-ID 46581257

Одлуком Наставно-научног већа Техничког факултета "Михајло Пупин" у Зрењанину од 01.09.2021. године, одобрено је издавање и коришћење овог уџбеника као основног наставног средства.

Садржај

Листа слика	iv
Листа табела	v
Листа коришћених скраћеница	vii
Предговор	ix
1 Модели и управљање животним циклусом софтвера	1
1.1 Модели животног циклуса софтвера	4
1.1.1 Модел водопада	5
1.1.2 Модел базиран на прототиповима	8
1.1.3 Фазни модел: Инкременти и итерације	10
1.1.4 Спирални модел	12
1.1.5 Rational Unified Process	13
1.2 Агилне методе	16
1.2.1 Предности и недостаци агилних методологија	20
1.2.2 Скрам (Scrum)	23
1.3 Управљање животним циклусом софтвера	26
1.3.1 Аспект управљања у животном циклусу софтвера	27
1.3.2 Аспект развоја у животном циклусу софтвера	27
1.3.3 Аспект употребе у животном циклусу софтвера	28
2 Инжењеринг софтверских захтева	31
2.1 Процес софтверских захтева	34
2.1.1 Прикупљање софтверских захтева	36
2.1.2 Анализирање софтверских захтева	38
2.1.3 Специфицирање софтверских захтева	39
2.1.4 Валидација софтверских захтева	41
2.2 Спецификација софтверских захтева	44
2.3 Корисничке приче	47
2.3.1 Животни циклус корисничке приче	48
2.3.2 Формат корисничке приче	49
2.4 Учесници у процесу софтверских захтева	52
3 Еволуција и одржавање софтвера	55
3.1 Основни принципи еволуције софтвера	56
3.1.1 Модели процеса еволуције софтвера	57
3.1.2 Таксономија еволутивних софтверских система	60
3.1.3 Закони еволуције софтвера	63
3.1.4 Повратне информације у процесу еволуције софтвера	65

3.2	Одржавање софтвера	66
3.2.1	Процес одржавања софтвера	70
3.2.2	Типови одржавања софтвера	72
3.3	Реинжењеринг софтвера	77
3.3.1	Реверзни инжењеринг	80
4	Софтверски процеси	85
4.1	Дефиниција софтверског процеса	87
4.2	Категорије софтверских процеса	89
4.2.1	Примарни процеси у животном циклусу софтвера	90
4.2.2	Процеси подршке у животном циклусу софтвера	92
4.2.3	Организациони процеси у животном циклусу софтвера	94
4.3	Кластеризација софтверских процеса	95
4.4	Моделовање софтверских процеса	98
4.4.1	Прескриптивни модели	100
4.4.2	Дескриптивни модели	102
4.5	Процењивање и побољшање софтверских процеса	105
4.5.1	Модели за процењивање софтверских процеса	109
4.5.2	Модели за побољшање софтверских процеса	119
4.6	Мерење софтверских процеса	120
	Литература	123
	Стандарди	131

Листа слика

1.1	Општи модел животног циклуса софтвера	2
1.2	Поједностављени животно циклус софтвера са типичним фазама и производима	3
1.3	Модел водопада	5
1.4	V модел животног циклуса софтвера	7
1.5	Модел водопада са прототиповима	8
1.6	Модел животног циклуса софтвера базиран на прототиповима	9
1.7	Модел фазног развоја софтвера	11
1.8	Инкрементални модел развоја софтвера	11
1.9	Итеративни модел развоја софтвера	11
1.10	Спирални модел животног циклуса софтвера	13
1.11	Организација RUP модела животног циклуса софтвера у две димензије	15
1.12	Најчешће коришћене агилне технике у пракси	19
1.13	Разлози за прихватање агилних метода	22
1.14	Начин мерења успешне реализације агилних пројеката	22
1.15	Елементи скрам методологије	23
1.16	Пример реализације пројекта применом скрам методологије	25
1.17	Аспекти животног циклуса софтвера	26
1.18	Аспект управљања у животног циклусу софтвера	28
1.19	Аспект развоја софтвера у животног циклусу софтвера	28
1.20	Аспект употребе и одржавања у животног циклусу софтвера	29
2.1	Софтверски захтеви у контексту сложених пословних система	34
2.2	Процес израде спецификације софтверских захтева	35
2.3	Временска димензија и паралелизам активности у процесу израде спецификације софтверских захтева	35
2.4	Информације које се користе у спецификацији софтверских захтева	46
2.5	Корисничка прича као део агилног развоја софтвера	48
2.6	Организација агилног развоја са више епика и корисничких прича	48
2.7	Животно циклус корисничке приче	49
3.1	Фактори који утичу на еволуцију софтверских система	57
3.2	Модел стања животног циклуса софтвера у фази одржавања	58
3.3	Модел стања животног циклуса са наизменичним изменама стања еволуције и консолидације	59
3.4	Еволутивност С-типа програма	61
3.5	Еволутивност П-типа програма	62
3.6	Еволутивност Е-типа програма	63

3.7	Еволуција софтвера и домена употребе као итеративни систем са повратном спрегом	66
3.8	Концептуални модел процеса одржавања софтвера	70
3.9	Активности у процесу одржавања софтвера према стандарду IEEE 1219-98	71
3.10	Сегмент онтологије активности одржавања софтвера који се односи на активности модификације софтвера	72
3.11	Кластери и типови одржавања софтвера базирани на евиденцији из праксе	75
3.12	Типичан удео појединих типова радног оптерећења током одржавања софтвера	76
3.13	Уопштени модел процеса реинжењеринга софтвера	79
3.14	Сложеност и трошкови реинжењеринга софтвера	79
3.15	Реинжењеринг, реверзни и директни инжењеринг софтвера	80
3.16	Нивои апстракције софтвера у реверзном инжењерингу	82
4.1	Радни оквир за софтверске процесе	87
4.2	Категорије софтверских процеса према стандарду ISO/IEC/IEEE 12207:2008	90
4.3	Кластерска организација софтверских процеса	96
4.4	Интеракција између кластера развој софтвера и управљање квалитетом	96
4.5	Детаљни приказ кластера развоја софтвера и интерфејса ка кластерима управљања квалитетом и управљања конфигурацијом	97
4.6	Преглед група процеса у животном циклусу софтвера према ISO/IEC 12207:2008 стандарду	101
4.7	Поступак декриптивног моделовања процеса	103
4.8	Итеративан поступак декриптивног моделовања процеса	105
4.9	Однос квалитета софтверских процеса и производа	106
4.10	Циклус побољшања софтверских процеса	108
4.11	Концептуални модел процењивања софтверских процеса	110
4.12	Нивои способности процеса према стандарду ISO/IEC 15504	112
4.13	Елементи процењивања повеса веома малих софтверских организација према стандарду ISO/IEC TR 29110	115
4.14	Триангулација података и метода за прикупљање и анализу података у индуктивним приступима за процењивање процеса	118
4.15	Континуирано побољшање процеса применом принципа планирај-уради-провери-поступи	120
4.16	Контекст мерења софтверских процеса	121
4.17	Поступак мерења софтверских процеса	122

Листа табела

1.1	Удео појединих фаза у развоју софтвера код примене модела водопада	6
1.2	Удео појединих агилних методологија у индустрији	20
1.3	Предности агилних методологија	21
1.4	Недостаци агилних методологија	21
3.1	Дефиниције у онтологији активности одржавања софтвера које се односе на активности модификације софтвера	73
4.1	СММI нивои способности и зрелости	113

Листа коришћених скраћеница

IEEE	Institute of Electrical and Electronics Engineers	1
XP	eXtreme Programming	19
ASD	Adaptive Software Development	20
RAD	Rapid Application Development	20
SWEBOK	Guide to the Software Engineering Body of Knowledge	31
SRS	Software Requirements Specification	34
UML	Unified Modeling Language	81
CI	Configuration Item	92
QA	Quality Assurance	92
SPI	Software Process Improvement	105
ISO	International Organization for Standardization	111
IEC	International Electrotechnical Commission	111
SPICE	Software Process Improvement and Capability Determination	111
KPI	Key Performance Indicator	113
CMMI	Capability Maturity Model Integration	113
SCAMPI	Standard CMMI Appraisal Method for Process Improvement	113
VSE	Very Small Entity	114
PDCA	Plan-Do-Check-Act	119

Предговор

Књига представља основни наставни материјал за савладавање градива и припрему испита студентима који слушају предмет *Животни циклус софтвера* на студијском програму *Информационе технологије - Софтверско инжењерство* који се реализује на Техничком факултету "Михајло Пупин" у Зрењанину, Универзитета у Новом Саду. Поред тога, користи се и као наставни материјал за савладавање дела градива и припрему испита студентима који слушају предмет *Софтверска решења за финансије и менаџмент* на студијском програму *Информационе технологије*, модул *Менаџмент информacionих технологија* који се реализује на Техничком факултету "Михајло Пупин" у Зрењанину, Универзитета у Новом Саду.

С обзиром да животни циклус софтвера обухвата све фазе у развоју, употреби и одржавању софтвера, циљ у избору тема за ову књигу је да се одаберу оне теме којима није посвећено довољно пажње у оквиру предмета који су углавном оријентисани на фазу развоја софтвера. Други разлог за избор тема које су обрађене у књизи је њихов значај и критичност за праксу у софтверској индустрији. Имајући то у виду, поред увода у основне концепте животног циклуса софтвера, одабране су теме инжењеринг софтверских захтева, еволуција и одржавање софтвера и софтверски процеси. Инжењеринг софтверских захтева је област која је најкритичнија за успех софтверских пројеката. Еволуција и одржавање софтвера се односе на управљање континуираним променама софтверских система како би остали употребљиви у домену примене, при чему највећи трошкови у животном циклусу софтвера се односе на одржавање софтвера. Моделовање, имплементација, побољшање и мерење софтверских процеса су фундаментални за ефикасност праксе у софтверској индустрији.

Прво поглавље представља основне концепте управљања животним циклусом софтвера, са фокусом на различите моделе. Друго поглавље представља увод у област инжењеринга софтверских захтева. Треће поглавље представља основне концепте еволуције софтверских система током животног циклуса, са посебним освртом на одржавање софтвера као најзахтевнију и најскупу фазу у животном циклусу софтвера. Четврто поглавље представља основне концепте софтверских процеса, укључујући моделовање, процењивање и побољшање процеса, и мерење процеса. Детаљан списак коришћене литературе и међународних стандарда који се

односе на одабране теме животног циклуса софтвера су важан извор информација за њихово детаљније проучавање.

Упркос вишегодишњем раду у реализацији наставе, изради пројеката софтверских решења, пројеката процењивања и побољшања софтверских процеса у софтверској индустрији, као и припреми материјала за студенте који је послужио као основа за ову књигу, аутор је свестан да постоје пропусти и техничке грешке. Аутор ће бити захвалан свакоме ко укаже на уочене грешке и недостатке и тиме допринесе квалитету наредних верзија овог текста. Све сугестије које могу унапредити квалитет овог текста су такође добродошле.

Слава Богу, сада, увек, и у векове векова. Амин.

Зрењанин, 2021. лета Господњег.

Жељко Стојанов